

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Анісімов В.М.

ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України», м. Київ

Сутність ідеї сталого розвитку як концептуальної основи для визначення напрямів подальшого суспільно-економічного поступу полягає в узгодженні діяльності певних спільнот та людства в цілому щодо досягнення економічного успіху при максимальному збереженні цілісності природних систем, що має забезпечувати належні умови для людського розвитку. Відповідно, процес сталого розвитку набуває безпосереднього виявлення у трьох його складових: економічній, екологічній та соціальній. Практична реалізація завдань сталого розвитку висуває питання щодо визначення ролі кожної його складової в означеному процесі. Вказане має насамперед слугувати формуванню послідовності пріоритетів у вирішенні виникаючих у зв'язку із цим проблем. Екологічна складова, що розуміється як недопущення деградації природного середовища та збереження його здатності до самовідтворення, являє собою основоположний аспект в парадигмі сталого розвитку, маючий спрямування на здійснення корегувального впливу щодо його економічної складової, обмежуючи економічне зростання використанням природозберігаючих технологій. Соціальна складова сталого розвитку при цьому видається такою, що має перш за все значення цілепокладання, оскільки в центрі її є людина, як суб'єкт і власне мета цього розвитку. Здійснення процесів сталого розвитку передбачає активну роль людини як учасника суспільно-економічної діяльності, що безпосередньо стосується також його соціальної складової. Головні цілі сталого розвитку, при розгляді його в аспекті соціальної складової, очевидно полягають передусім у досягненні тих життєвих стандартів, включаючи прийнятний для людського існування стан довкілля, які вважаються нормальними для даного суспільства. Проте як свідчить досвід практичної діяльності належна реалізація вказаних цілей виявляється неможливою без участі громадян у розробці та прийнятті відповідних рішень на рівні певних владних органів. Форми цієї участі є різними, але основні з них – вибори згідно ustalених демократичних процедур та діяльність в рамках неурядових громадських організацій щодо здійснення громадських ініціатив, які в тому числі можуть мати характер громадського контролю за діями влади. Вплив суспільства на владу шляхом виборів для забезпечення соціальних параметрів сталого розвитку досягається насамперед тоді коли в центрі інтересів виборців перебувають питання оподаткування та витрачання бюджетних коштів, а також встановлення певних інституційних рамок щодо природоохоронних заходів, включаючи компенсацію збитків завданих довкіллю у процесі економічної діяльності. Відповідно, розуміння сталого розвитку в аспекті соціальної складової обов'язково включає існування для кожного громадянина можливості прямої чи опосередкованої, але дієвої участі у процесах які прямо стосуються його повсякденного життя, включаючи участь стосовно прийняття і реалізації певних владних рішень та контролю за їх виконанням. Таким чином, виконання завдань сталого розвитку, що постають з точки зору, як його економічної, так і екологічної складової, фактично відбувається через якнайповнішу реалізацію усіх втілюваних соціальною складовою аспектів суспільно-економічного та суспільно-політичного життя завдяки чому відбувається активізація людського фактору. Зазначене видається основним моментом у здійсненні загальних процесів сталого розвитку. Тому існують вагомі підстави для констатації інтегруючої ролі соціальної складової сталого розвитку стосовно його економічної та екологічної складових, яка забезпечує їх взаємодію в рамках відповідних процесів.

Виконання соціальною складовою сталого розвитку в процесі реалізації його завдань функції поєднання економічної та екологічної складових відбувається лише за наявності умов для активізації ролі кожного громадянина та суспільства загалом як суб'єкта цього процесу. Узагальнено вказані умови забезпечує розвинене громадянське суспільство провідними ознаками якого є високий рівень самоорганізації громадян на основі взаємної довіри і толерантності, що зумовлює їх широке залучення до суспільно-політичної діяльності з метою впливу на владу та на зміст ухвалюваних нею рішень. Економічною інтерпретацією громадянського суспільства треба вважати категорію соціального капіталу, що розглядається як існуючий в суспільстві потенціал взаємної довіри і взаємодопомоги, раціонально сформований у міжособистісному просторі, обсяг якого можна виміряти за допомогою індексу суспільної довіри та членства громадян у суспільних об'єднаннях. Існуюча сьогодні в Україні суспільна ситуація характеризується слабкою добровільною організаційною активністю громадян, низькими рівнями довіри між ними та толерантності у міжособистісних стосунках. Зазначене засвідчує, що в нашій країні фактично не існує потужного соціального капіталу, а отже також відсутнє розвинене громадянське суспільство. Все це не дозволяє забезпечити у повній мірі розв'язання існуючих нагальних проблем, що має відбуватись у аспекті соціальної складової сталого розвитку та не сприяє досягненню належної реалізації його завдань у цілому. Перспективним у зв'язку із цим є стимулювання тих процесів які б сприяли активізації, відносно інших складових, інтегруючої ролі соціальної складової сталого розвитку, що слугувало б його оптимальному здійсненню.